

MJ310857

Ped. fakulta - pedagogika
Č.j./E.č.: MU/380/2014/PdF
Datum/čas 20-05-2014
Počet listů doložených 4
Počet příl. a listů v příl. ....
Počet a druh poznámek ....

Posudek oponenta habilitační práce

Uloženo do souboru MU/60563/2013/PdF-16

Masarykova univerzita

Fakulta

Pedagogická fakulta MU

Habilitační obor

Pedagogika

Uchazeč

Mgr. Radim ŠÍP, Ph.D.,

Pracoviště

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Habilitační práce

Problematické aspekty současné pedagogiky z pohledu pedagogické filozofie

Oponent

Dr.h.c. prof. PhDr. Beata KOSOVÁ, CSc.

Pracoviště

Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici

a. aktuálnost námětu

Habilitační práce Mgr. Radima Šípa Ph.D. je originálním, hlbokým a významovo závažným rozborom najpodstatnejších filozofických východísk meniaceho sa neskoro moderného pedagogického myslenia a konania. Ponúka nový pohľad (hoci s oporou o syntézu aj starších vedeckých textov) na vedecké myslenie súčasnej doby ako celok, na vzťah pedagogickej teórie a praxe edukácie, na príčiny neúčinnosti kurikulárnej reformy a dôsledky v pedagogickom diskurze a na ďalšie dôležité pedagogické otázky. Takýchto fundamentálne orientovaných prác je v českej a slovenskej odbornej pedagogickej literatúre nedostatok a preto tému i obsah habilitačnej práce považujem za mimoriadne aktuálny.

b. prístup k řešení

Habilitant vychádza z ekologickej paradigmy vedeckého myslenia, ktorá odmieta ontológiu oddelených objektov, subjektovo-objektové myslenie, či chápanie podstaty javov ako transcendentálnej štruktúry. Túto pozíciu sa snaží dôsledne dodržiavať v celej práci, čo je evidentné pri jeho kritickej analýze dichotómneho myslenia „buď/alebo“ v celom rade filozofických i pedagogických, minulých i súčasných názorov, či nadradovania teórie nad praxou v otelesnenej vede, ako aj pri presvedčivom vysvetľovaní „poníženia“ pedagogiky v ranne modernom poňatí vedy a jej odtrhnutí sa od praxe, alebo primátu interakcií (transakcií) pre vznik predporozumenia, vynárajúcich sa významov, vedomia a sebavedomia, tým aj poznania. Autor pristupuje k riešeniu multidisciplinárne, filozofické teórie prepája s poznáním sociológie, histórie, či lingvistiky, dokladuje ich výsledkami empirických výskumov v prírodných vedách, neurovedách a kognitívnych vedách, ilustruje ich niektorými dôsledkami v pedagogike. Tým súčasne dokazuje, že má hlbokú znalosť rozsiahlej domácej i zahraničnej literatúry z rôznych odborov a je spôsobilý kriticky narábať s ich teoretickým zázemím.

c. použitá metodologie

Autor využíva ekologickej paradigmu k analýze predpokladov nového typu myslenia, ktoré všetky dichotómie, či protiklady považuje za súbor aspektov jedného kontinua. To mu umožňuje vnímať akékoľvek pôsobenie nie ako lineárne spojenie príčin a následkov, ale ako pôsobenie rozložené po celom systéme a vnímať podstatu čohokoľvek ako dynamicky a v čase sa premieňajúcu sieť vzťahov. Vychádza z pragmatizmu (J. Dewey) a teórie dynamických systémov, fungujúcim vďaka neustálej spätnej väzbe. Uplatňuje tiež

fenomenologický prístup – pohľad zvnútra historickej skúsenosti človeka danej doby, zvnútra predporozumenia. V epistemologickej rovine sa opiera o funkcionálne prepojenie organizmu a prostredia (H. G. Mead) a cez fungovanie zrkadlových neurónov a emočného pozadia vysvetľuje somatický základ vnútorného utvárania sa jednotlivca, jeho mysle, jeho „ja“ a cez konanie vznik poznania. V práci sa mu podarilo uvedené východiská skĺbiť do relatívne uceleného a konzistentného konceptu.

d. kvalita a správnosť dosažených výsledkov

e. pôvodnosť dosažených výsledkov

Habilitačnú prácu považujem za kvalitnú a v istom zmysle prelomovú. Podľa môjho názoru predznamenáva paradigmatický posun v českej filozofii výchovy, signalizuje nástup doteraz netradičného premýšľania o zamlčaných predpokladoch edukačnej teórie a reality a mohla by sa stať v českej pedagogike základom istého produktívneho myšlienkového prúdu, pokiaľ ju habilitant ďalej rozpracuje. Autor totiž venoval veľký priestor najmä filozofickým, ale aj neurofyziologickým a neuropsychologickým východiskám, avšak menej už ich dovedeniu do ucelenejšieho pedagogického, osobitne didaktického konceptu, ktorý by čitateľ očakával v poslednej kapitole. Táto má naozaj charakter krátkej rekapitulácie s poukazom na niektoré možnosti využitia uvedených východísk, čo je aj určitou slabinou habilitačnej práce, aj keď to autor rieši zúženým názvom.

Na druhej strane vytvorenie novej pedagogickej koncepcie vždy začína kritickou analýzou tých doterajších, ale z nového zorného uhla. A to je zas vo vzťahu k pedagogike silná stránka práce, pretože obsahuje pôvodné a s využitím vyššie uvedenej metodológie originálne kritické a súčasný stav vysvetľujúce state. Osobitne oceňujem kritický rozbor stavu (nielen) česko-slovenskej pedagogickej vedy, dôvody jej odtrhnutia od praxe, náchylnosti k ideologizácii, vnútornej hierarchizácie, zneistenia a nízkej sebareflexie ako vedy, ktoré autor vníma ako zákonitý dôsledok pretrvávajúceho ranne moderného chápania vedy v nových sociokultúrnych podmienkach. Ďalšou veľmi dobrou staťou je analýza „reformného“ pojmu kompetencia, chápaného ako transcendentálna, t. j. trvalejšia, univerzálna štruktúra a jej paradigmatického pozadia. Autor s využitím teórie mémov pregnantne ukazuje, ako vznikajú podmienky pre obiehajúceho tohto mému medzi vedami a diskurzami, ako sa pôvodne reorientačný pojem stáva didaktickým a analytickým a bez spätnej väzby praxe prázdny, neuchopiteľný a nefunkčný. Práca obsahuje množstvo ďalších pre pedagogiku inšpiratívnych najmä metodologických postrehov a námetov.

f. uplatniteľnosť výsledkov pro rozvoj oboru a ďalší bádání

Z doteraz uvedeného je evidentné, že habilitačná práca predstavuje významný prínos pre rozvoj vedného odboru pedagogika. Dáva totiž podnety pre nové seba porozumenie pedagogiky ako multidisciplinárneho, na reflexii praxe postaveného odboru, ako aj pre jej vedeckú metodológiu. Otvára tiež perspektívu nového rozpracovania ucelenejšej pedagogickej teórie na základe ekologickej paradigmy vedeckého myslenia.

g. uplatniteľnosť výsledkov v praxi

Habilitačná práca poskytuje pre školskú prax cenné vysvetlenia možných príčin neúspešnosti kurikulárnej reformy. Prináša možnosť širšieho budúceho využitia somatickej dimenzie poznávania v praxi prípravy učiteľov a v praxi samotného školského vyučovania.

h. formálna úprava a jazyková úroveň práce

Po formálnej a jazykovej stránke má práca štandardnú úroveň. Autor dodržiava citačné normy a etiku vedeckej práce.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Autor by mal hlbšie zdôvodniť, prečo používa pojem „pedagogická filozofia“, odvodený od názvu vednej disciplíny a nie pojem edukačná filozofia, alebo filozofia edukácie, odvodený od oblasti sociálnej reality, o ktorej pojednáva (porov. napr. sociálna filozofia a nie sociologická filozofia).

2. Autor na jednej strane kritizuje „reflektovanú prax reflektujúceho praktika“ (s. 35) ako nefunkčnú, na druhej strane odporúča zavádzanie „reflektovaných a reflektujúcich skúseností do výučby“ (s. 163). Ako teda chápe prepojenie teórie a praxe v koncepte reflektujúceho učiteľa, či pojem „reflektujúci praktik“? Mohol by svoj prístup porovnať s koncepciou F. Korthagena, ktorého uvádza v práci?

3. Habilitant by mal širšie rozviesť nosné didaktické implikácie ním uprednostňovanej teórie poznávania. Ako vidí možnosť využiť „predchodnosť“ somatického jazyka a významov v riadenom procese poznávania žiakov v konkrétnej koncepcii vyučovania? Mohol by svoj prístup porovnať napr. so sociokonštruktivistickou koncepciou učenia sa a vyučovania?

Závěr

Habilitačná práca Mgr. Radima ŠÍPA, Ph.D. *Problematické aspekty súčasnej pedagogiky z pohľadu pedagogickej filozofie* **spĺňa** požiadavky štandardne kladené na habilitačné práce v oboru Pedagogika a preto ju **odporúčam k obhajobe**.

V Banskej Bystrici 18. 3. 2014

